

Piotr Szlufik

"Insegnamenti di vita spirituale.
Un'antologia", Giovanni Bosco, wstęp
i przypisy A. Giraud, Roma 2013 :
[recenzja]

Seminare. Poszukiwania naukowe 36/3, 229-231

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Giovanni Bosco, *Insegnamenti di vita spirituale. Un'antologia*, wstęp i przypisy A. Girauda, Libreria Ateneo Salesiano, Roma 2013, ss. 235.

Na włoskim rynku wydawniczym, staraniem ks. Aldo Girauda, ukazała się w 2013 roku książka G. Bosco, *Insegnamenti di vita spirituale. Un'antologia* (*Nauczanie na temat życia duchowego. Antologia*). Jej wydaniem zajęło się rzymskie wydawnictwo Libreria Ateneo Salesiano. Autorem tekstów zawartych w publikacji jest Giovanni Bosco (Jan Bosko) – kapłan, wychowawca, zakonodawca, nauczyciel duchowy XIX stulecia i święty Kościoła Katolickiego. Ksiądz Girauda, który napisał wstęp i opatrzył całość przypisami, jest salezjaninem, profesorem teologii duchowości Salezjańskiego Uniwersytetu Papieskiego w Rzymie (UPS), znawcą życia i doświadczenia duchowego św. Jana Bosko. Jego wiedza i doświadczenie naukowe znajduje swój wyraz w autorskich publikacjach, artykułach, opracowaniach oraz dziełach, których był współautorem.

Tytuł recenzowanej pozycji *Insegnamenti di vita spirituale* (*Nauczanie na temat życia duchowego*) jasno określa jej cel: wprowadzić czytelnika w świat doświadczenia duchowego, przybliżyć język turyńskiego wychowawcy opisującego relację z Bogiem i ukazać charakterystyczne punkty duchowego magisterium ks. Bosko (por. s. 7). Podtytuł *Un'antologia* (*Antologia*) wskazuje – jak wyjaśnia ks. Girauda – że publikacja nie prezentuje duchowości Jana Bosko w sposób całościowy. Książka jest raczej niewielką próbką tekstów odnoszących się do życia duchowego, wybranych z bogatej spuścizny pisarskiej Świętego. Antologia stanowi ostatnią część tryptyku opracowanego i zaproponowanego przez ks. Girauda na poszczególne lata przygotowań do jubileuszu 200-lecia urodzin Jana Bosko (pierwszą częścią owego tryptyku jest dzieło G. Bosco, *Memorie dell'Oratorio di S. Francesco di Sales dal 1815 al 1855*, Libreria Ateneo Salesiano, Roma 2011; drugą zaś publikacja G. Bosco, *Vite di giovani. Le biografie di Domenico Savio, Michele Magone e Francesco Besucco*, Libreria Ateneo Salesiano, Roma 2012).

Kompozycja książki jest przejrzysta. Jej treść tworzą cztery części, które są złożone z podrozdziałów. Ich liczba waha się od czterech do siedmiu w rozdziale. Każdy z podrozdziałów jest zaopatrzony cennym i dość zwięzłym wstępem, w którym zostały ukazane główne myśli materiałów źródłowych w nich zawartych. Całość poprzedza *Introduzione* (*Wprowadzenie*) ks. Girauda, w którym podaje cel swojej pracy, dokonuje krótkiej prezentacji treści poszczególnych partii książki oraz wyjaśnia kryteria wydawnicze, wymienia i rozwija użyte przez siebie skróty, a także źródła, z których korzysta. Dopelnieniem publikacji jest *Indice tematico* (*Indeks tematyczny*) i *Indice generale* (*Spis treści*).

Część pierwsza książki: *Don Bosco guida spirituale dei giovani* (*Ksiądz Bosko – przewodnik duchowy młodzieży*), s. 17-88, w sześciu podrozdziałach porusza tematykę zasad życia chrześcijańskiego młodzieży, przyjaźni duchowych, roli towarzyszy (były one formą stowarzyszeń młodzieżowych dla oratorianów z Valdocco), praktycznych wskazówek odnoszących się do życia duchowego, które ks. Girauda wydobyl z tekstów źródłowych ks. Bosko: książki *Giovane provveduto* (*Młodzieniec zaopatrzony*), listów do młodzieży męskiej i żeńskiej, kazań, słówek na dobranoc, opowiadań o snach ks. Bosko. Z tej części czytelnik pozna, między innymi, sposób przystępowania do spowiedzi świętej polecany przez ks. Bosko, środki rozeznania powołania oraz dowie się jak turyński Święty cenil coroczne rekolekcje i w czym widzial ich owocność, a także o roli kultu Maryi Wspomożycielki Wiernych.

Kolejna część publikacji: *Indirizzi di vita per un cristianesimo coerente e d'azione* (*Wskazania dla życia chrześcijańskiego koherentnego i czynnego*), s. 89-138, podzielona jest na pięć podrozdziałów. Ich

tematyka odnosi się do takich kwestii jak: wizja Boga – kochającego i miłosiernego, źródeł łaski dla chrześcijanina (wiara, nadzieja i miłość; modlitwa, spowiedź, komunie św.), pobożność względem Maryi Wspomożycielki, idea współpracowników salezjańskich, czyli „salezjanów zewnętrznych”.

Przedostatnia część książki: *Consacrati a Dio per la sua gloria e per la salvezza dei giovani (Konsekrowani dla Boga ze względu na Jego chwałę i dla zbawienia młodzieży)*, s. 139-215, skierowana jest do członków Towarzystwa Salezjańskiego. Sześć podpunktów, które tworzą tę część publikacji, przedstawiają znaczące teksty ks. Bosko mówiące o: duchu, jakim salezianie powinni się kierować; regułach zakonnego życia salezjanów i sióstr salezjanki czy zakonnej doskonałości. Przytoczony materiał źródłowy zawiera szczegółowe wyjaśnienia i wskazówki o ślubach zakonnych, środkach wytrwania w powołaniu, trosce o nowe powołania, roli cnót – cierpliwości, nadziei i posłuszeństwa oraz pokory, pracy i umiarkowania w salezjańskim życiu zakonnym.

Na ostatnią część: *Raccomandazioni finali di un padre e preoccupazioni di un fondatore (Zalecenia końcowe ojca i troski fundatora)*, s. 217-226, składa się siedem podrozdziałów. Wszystkie teksty zawarte w tej części publikacji pochodzą z rękopisu ks. Bosko, nazywanego w tradycji salezjańskiej *Testamento spirituale (Testament duchowy)*. Ujawniają one uczucia kapłana Bosko – u schyłku jego ziemskiego życia – wewnętrzne pragnienia i życzenia, które przybrały formę konkretnych rad i wskazań. Ich adresatami są różne podmioty: wychowankowie, salezianie, salezjanki, współpracownicy salezjańscy, kandydaci do zgromadzenia oraz dyrektorzy wspólnot i dobrodzieje.

Pozycję zamyka starannie opracowany przez ks. Girauda *Indice tematico (Indeks tematyczny)* s. 227-229. Zawiera on przeszło sto dwadzieścia haseł, które ułatwiają poruszanie się po publikacji i odnalezienie interesujących czytelnika tematów, np. modlitwy, spowiedzi, lektury duchowej, ślubów.

Recenzowana książka wpisuje się w szereg cennych przedsięwzięć w Towarzystwie Salezjańskim, które służą odczytywaniu i propagowaniu doświadczenia duchowego ks. Bosko i jego duchowości. Należy docenić trud ks. Girauda włożony w wybór tekstów, które w sposób syntetyczny ukazałyby istotę, środki duchowej formacji, styl relacji z Bogiem św. Jana Bosko i główne elementy duchowości tego wielkiego wychowawcy. Jest to kolejna – i co warto dodać udana – próba zaczerpnięcia z bogactwa pism wielkiego wychowawcy XIX stulecia. Analiza porównawcza antologii ks. Girauda z wcześniejszymi zbiorami (zob. G. Bosco, *Scritti spirituali*, a cura di J. Aubry, Roma 1976, 1988; P. Braido, *Don Bosco educatore. Scritti e testimonianze*, Roma 1997) oraz opracowaniami, które zawierają niektóre teksty źródłowe (zob. A. Lenti, *Don Bosco. History and spirit*, t. I-VII, Roma 2007- 2010²), pozwala stwierdzić, że ks. Giraudo wydobyl na światło dzienne ciekawe materiały. Jest to kilkanaście tekstów, mało znanych, zaczerpniętych z dzieł wydanych ks. Bosko (*Opere Edite*, t. I-XXXVIII), zbioru listów (*Epistolario* w opracowaniu E. Cerri, t. I-IV oraz F. Motta, t. I-V), opracowań krytycznych dzieł Jana Bosko, materiałów Centralnego Archiwum Salezjańskiego w Rzymie (rękopisy kronik, roczników oraz zapisy kazań, konferencji i przemówień ks. Bosko, które spisał on sam, a także ks. G. Bonetti, F. Ghigliotto, G. Barberis, G. Gresino, E. Dompé, F. Provera, regulaminy działających w oratorium na Valdocco towarzystw). Ich dobór należy uznać za trafny i adekwatny do wyznaczonego celu publikacji.

Styl antologii oraz jej struktura są proste i przejrzyste. Czytelnik nie męczy się jej lekturą, bowiem ks. Giraudo nie zastosował języka naukowego czy też zbyt wielu odnośników, ograniczając ich liczbę do minimum i podając w nich jedynie najważniejsze wyjaśnienia oraz informacje (źródło, z którego czerpał, wskazanie tekstów paralelnych w dostępnych opracowaniach, tłumaczenie zdań łacińskich i wyrażań dialektu piemonckiego). Choć książka nie wyczerpuje w pełni tematu zawartego w tytule, to jednak jest pozycją ciekawą i cenną. Z całą pewnością stanowi przyczynek do poznania: istoty świętości, płaszczyzn pracy nad sobą, języka opisującego relację z Bogiem, środków postępu duchowego, które ks. Bosko polecał młodzieży, salezjanom, salezjankom, współpracownikom salezjańskim i dorosłym chrześcijanom.

Pozycję G. Bosco, *Insegnamenti di vita spirituale. Un'antologia* należy polecić wszystkim, którym interesuje osoba świętego Jana Bosko i program świętości, jaki zaproponował licznym odbiorcom swojego charyzmatu. Warto, aby po recenzowaną książkę sięgnęli zwłaszcza salezianie i przedstawiciele Rodziny Salezjańskiej. Publikacja, jeśli zostanie przetłumaczona na język polski (na co należy mieć nadzieję), będzie doskonałym źródłem tekstów przydatnych w katechezie dzieci i mło-

dzieży szkół salezjańskich, formacji grup oratorskich, parafialnych oraz młodzieżowych (animatory oratorium, ministranci, wolontariusze misyjni, salezjanie współpracownicy), a także przysłuży się autoformacji wszystkich członków Rodziny Salezjańskiej. Już teraz zaś może być pomocą dla badaczy życia i pism ks. Bosko oraz przyczynić się do lepszego propagowania myśli duchowej Świętego wychowawcy z Turynu, która ciągle inspiruje i jest aktualna.

Ks. Piotr Szlufik SDB

Radosław Chałupniak, *Arcydzieła malarstwa w katechezie*, Redakcja Wydawnictwa Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2013, ss. 220.

Ks. prof. dr hab. Radosław Chałupniak słusznie zauważył we wstępie do recenzowanej monografii swojego autorstwa *Arcydzieła malarstwa w katechezie* (ss. 220), iż „Wkraczając na płaszczyznę wychowania religijnego, można dalej stwierdzić, że obraz stał się «pośrednikiem» w poznaniu i wyobrażeniu rzeczywistości nadprzyrodzonej, która była treścią wiary. Obraz, któremu nadawano przymiot «religijny», był ludzkim odzwierciedleniem tego, co faktycznie wciąż pozostawało niewidzialne, tajemnicze i niepojęte, w obrazie jednak nabierało walorów bliskości i dostępności. Zwolennicy pastoralnego wykorzystania sztuki podkreślali większą trwałość obrazu i jego silne oddziaływanie na odbiorców («przez oko do duszy»), jednocześnie ostrzegając przed tworzeniem bożków – idoli (idolatria). Zgoda na funkcjonowanie obrazów znajdowała swe głębokie uzasadnienie w Chrystusie, który przez wcielenie stał się najdoskonalszym «obrazem Boga niewidzialnego» (Kol 1,15)” (s. 5).

Omawiana książka ukazała się jako już 131. tom z serii „Opolska Biblioteka Teologiczna” wydawany na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego. Na stronie redakcyjnej publikacji jest zamieszczona informacja, iż recenzję wydawniczą przygotował ks. prof. dr hab. Kazimierz Misiaszek z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Monografia składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia oraz bibliografii. Z punktu widzenia upowszechnienia treści publikacji na arenie międzynarodowej ważny jest fakt zamieszczenia w języku angielskim zarówno spisu treści, jak i streszczenia.

Prezentowana książka dopełnia niejako wcześniejsze poszukiwania naukowe i publikacje ks. R. Chałupniaka dotyczące katechezy i wychowania religijnego. Autor określił ambitny cel zaprezentowania zastosowania obrazów malarskich w katechezie, a dokładnie wskazania znaczenia obrazu w procesie wychowania wiary, podkreślając, iż teologia winna nawiązać kontakt z naukami badającymi zjawisko wizualności, aby w interdyscyplinarnym zwrocie wizualnym nie tylko jej głos był znaczący w refleksji nad kulturą, ale by mogła przyczynić się do wsparcia współczesnego katechizowanego na drodze wiary (por. s. 6). Waga podjętego zagadnienia wynika nie tylko z historii Kościoła między innymi przypominającej średniowieczne wizualne prezentacje Biblii (*Biblia pauperum*), ale również z doświadczenia współczesnego człowieka i jego obcowania z dziełami kultury, co współcześnie najczęściej dokonuje się w sferze wizualnej. Warto docenić trafny wybór zagadnienia badawczego dokonany przez Autora, który wnikliwie obserwując aktualną sytuację katechizowanego, a także przemiany cywilizacyjno-kulturowe, podjął refleksję teologiczną nad rolą i znaczeniem obrazu we współczesnej kulturze i edukacji. Wydaje się, iż przedstawiana rozprawa w dużym stopniu przyczynia się do wypełnienia luki, którą jest słabość podejmowania przez teologię kwestii wizualności lub traktowanie jej wyłącznie w kategorii ilustracji tekstu Objawienia.

Cechą charakterystyczną badań naukowych podjętych przez ks. R. Chałupniaka jest systematyczne zebranie, opracowanie, logiczne ułożenie relacji między katechetyką a różnymi formami wizualności zaprezentowane w ujęciu biblijnym, historycznym, estetycznym, psychologicznym, pedagogicznym i dydaktycznym. Podejmowane zamierzenia badawcze domagają się skonkretyzowania ujęcia katechetyki, jej przedmiotu formalnego, celów i metod niezbędnych do podejmowanych badań. Autor umiejętnie wskazał, iż katecheza, jako przestrzeń spotkania człowieka z Bogiem i Jego Kościołem, jako proces celowy i systematyczny zmierzający do rozwoju wiary w Jezusa Chrystusa, wprowadzający w Jego Kościół i umacniający wierzącego w życiu zgodnym z wiarą (por. s. 7), nie może być